

Зміст

Європейський Союз та його роль	4
Програми зовнішньої допомоги Європейського Союзу	6
Європейська політика сусідства та Україна	13
Сучасні форми та перспективи співпраці між Україною та ЄС	16
Приклади проектів ЄС в Україні	
• Проект ЄС «Громадянська освіта – Україна»	22
• Проект ЄС «Попередження ВІЛ інфекції та інфекцій, що передаються статевим шляхом, серед військовослужбовців та правоохоронців в Україні»	24
• Проект ЄС «Комплексне використання земель євразійських степів»	26
• Проект ЄС «Посилення системи управління кадрами Державної прикордонної служби України та покращання інтегрованої системи охорони державного кордону»	28
• Проект ЄС «Розвиток можливостей організації соціального захисту»	30
• Проект ЄС/ПРООН «Спільнота споживачів та громадські об'єднання»	32
Програми співпраці України з Європейським Союзом мовою фактів та цифр	34
Додаткова інформація про Європейський Союз: вибрана вебліографія	35

Програми допомоги Європейського Союзу та співпраця України з ЄС

К.: ТОВ «МЕКС», 2009 – 36 стор.

Всі права захищені.

© Представництво Європейської Комісії в Україні

Україна, м.Київ, 01024, вул.Круглоуніверситетська, 10

тел: (044) 390-80-10

www.delukr.ec.europa.eu

Тираж: 5000 прим.

Підписано до друку: 06.02.2009

ISBN: 9789279113017

Європейський Союз та його роль

До Європейського Союзу входять 27 країн, що вирішили поступово об'єднати свої провідні технології, ресурси та разом творити своє майбутнє. Протягом періоду розширення, що триває вже понад 50 років, вони сформували зону стабільності, демократії та сталого розвитку, зберігаючи культурне розмаїття, толерантне відношення та індивідуальні свободи.

Діяльність ЄС заснована на чотирьох договорах. Перші три договори – Договір про створення Європейського об'єднання вугілля та сталі, Договір про створення Європейського Економічного Співтовариства, відомий як Римський договір, підписаний 25 березня 1957 року, та Договір про створення Європейського співтовариства атомної енергії - створили Європейські Співтовариства, тобто систему прийняття загальних рішень у вугільній та сталеливарній промисловості, ядерній енергетиці та інших основних галузях економіки країн ЄС. Поступово, Європейське Економічне Співтовариство взяло на себе відповідальність за широке коло питань, в тому числі за соціальну, регіональну політику і питання охорони навколишнього середовища. Оскільки це об'єднання перестало бути виключно економічним співтовариством, згідно з четвертим договором – Договором про Європейський Союз, підписаним 7 лютого 1992 року в Маастрихті – його було перейменовано на Європейське Співтовариство. Саме цей договір і створив

нову структуру, яка має як політичний, так і економічний характер і відома як Європейський Союз.

ЄС є унікальним міжнародним утворенням, оскільки поєднує в собі ознаки міжнародної організації та держави, хоча формально не є ані тим, ані іншим. ЄС — це об'єднання демократичних європейських країн, що спільно працюють задля миру та процвітання. Країни ЄС утворили спільні інституції, яким делегували частину своїх повноважень у прийнятті рішень. Трьома основними інституціями ЄС є Європейський Парламент, що представляє інтереси громадян ЄС і безпосередньо ними обирається; Рада Європейського Союзу, що представляє окремі країни ЄС; та Європейська Комісія, що виражає інтереси ЄС в цілому. Цей інституційний трикутник виробляє політику та закони, які діють на території ЄС.

Європейський Союз демонструє, яким чином країни можуть успішно об'єднати свої економічні і політичні ресурси в спільних інтересах. Сприяючи становленню безпеки і стабільності в ширшому світовому аспекті, ЄС допомагає створювати безпечніші і більш сприятливі умови життя в межах своїх власних кордонів. В той же час, Європейський Союз завжди готовий поділитися своїми здобутками та цінностями з країнами та людьми, що знаходяться поза його межами.

Історично, першочергове завдання ЄС, створеного невдовзі після закінчення другої світової війни, полягало в згуртуванні націй та народів Європи. Однак, по мірі вступу до ЄС нових країн та розширення сфери його відповідальності, виникла необхідність у визначенні відносин Європейського Союзу з рештою країн світу. Подібно до того, як ЄС працює в межах власних кордонів для усунення торгових бар'єрів, розвитку менш заможних регіонів і сприяння мирній співпраці, він працює разом із іншими країнами та міжнародними організаціями над тим, аби переваги відкритих ринків, забезпечення економічного зростання та стабільності в нашому все більш взаємозалежному світі стали надбанням кожної людини. У той самий час, ЄС відстоює свої законні економічні та торгові інтереси на міжнародній арені.

Ідея про те, що єдина Європа повинна діяти на світовій арені як єдине ціле, стала стимулом для співпраці країн ЄС у процесі вироблення послідовного підходу до реалізації зовнішньої політики. Протягом двох останніх десятиліть Європейський Союз активізує зусилля, спрямова-

ні на те, щоб роль, яка відводиться йому в розв'язанні питань міжнародної політики, більш відповідала його економічному статусу. Конфлікти, що спалахнули в Європі після падіння Берлінської стіни, переконали лідерів ЄС у необхідності ефективних спільних дій. Це переконання було також підкріплене заходами щодо боротьби з міжнародним тероризмом.

Одним із головних завдань, які сьогодні постають перед Європейським Союзом, є розширення території миру, безпеки та добробуту за межі ЄС. Для виконання цього завдання Європейський Союз розробляє та реалізує спільну зовнішню політику та політику безпеки, виступаючи, тим самим, реальною силою, яка забезпечує стабільність, співпрацю та порозуміння в ширшому світовому контексті.

Наступні розділи цієї брошури більш детально познайомлять вас з роллю ЄС як найбільшого донора програм допомоги в світі, а також з програмами співпраці України з Європейським Союзом.

Європейська Комісія, розміщена у будівлі Берламон в Брюсселі, є однією з основних інституцій Євросоюзу

Програми зовнішньої допомоги Європейського Союзу

Європейський Союз є найбільшим донором у світі. Провідну роль в цьому процесі відіграє Європейська Комісія, одна з трьох ключових інституцій ЄС, до функцій якої належить управління програмами зовнішньої допомоги ЄС та надання допомоги у розвитку по всьому світі.

Генеральний директорат Європейської Комісії з питань зовнішньої допомоги або EuropeAid відповідає за виконання програм і проектів зовнішньої допомоги в усіх країнах світу. Завдання цього підрозділу Єврокомісії полягає у забезпеченні організованості та ефективності програм допомоги у розвитку. Головна увага при цьому приділяється досягненню максимальної користі та віддачі від коштів, що виділяються за програмами допомоги. EuropeAid докладає великих зусиль, аби гарантувати, щоб підтримка, яка надається за його програмами, значною мірою сприяла виконанню завдань розвитку, визначених Європейським Союзом і Цілями розвитку тисячоліття ООН. Ефективна реалізація програм допомоги також сприяє підвищенню ролі Європейського Союзу на світовій арені.

EuropeAid має надзвичайно децентралізовану структуру. Це означає, що двоє з трьох штатних співробітників Європейської Комісії,

здіяєних у проектах з надання допомоги, працюють безпосередньо на місці реалізації проекту. Саме тому, основна частина роботи з підготовки та виконання проектів здійснюється через представництва Європейської Комісії у відповідних країнах.

Як гравець, діяльність якого у сфері розвитку є не лише активною, але й випереджальною, Євросоюз працює над вирішенням питань, які мають глобальний характер, таких як бідність, голод, стан довкілля, дотримання прав людини, здоров'я, освіта та цифрова нерівність. ЄС також реалізує програми та проекти в країнах по всьому світу, що сприяють належному врядуванню, розвитку людських ресурсів та соціальному розвитку, безпеці, міграції, охороні довкілля тощо.

Для надання підтримки країнам-партнерам Європейський Союз використовує широкий спектр засобів. На період 2007-2013 років ЄС затвердив пакет з шести нових механізмів для надання зовнішньої допомоги, які докладніше описані нижче.

Європейський інструмент сусідства та партнерства

Європейський інструмент сусідства та партнерства (ЄІСП) є новим єдиним механізмом співпраці для 17 східних та південних сусідів ЄС,

включаючи Україну. Головною метою ЄІСП є створення території спільних цінностей, стабільності та добробуту, тіснішої співпраці та поглибленої економічної та регіональної інтеграції завдяки охопленню широкого спектра сфер співробітництва.

Загальна сума коштів, виділених в рамках ЄІСП на семирічний період 2007-2013 років, сягає 12 мільярдів євро. В порівнянні з сумою коштів, виділеною для програм МЕДА (механізм фінансування для країн середземноморського партнерства) і TACIS (механізм фінансування для країн колишнього СРСР) протягом 2000-2006 років відбулося збільшення фінансування на 32%. Майже 90% коштів ЄІСП буде використано на реалізацію двосторонніх заходів, тобто ініціатив, розроблених для потреб конкретних країн, а також для регіональних заходів, до яких залучатимуться дві або більше країн-партнерів. Решта 10% будуть використані на окремі нові сфери спільної діяльності, зокрема, програми транскордонного співробітництва та спеціальні ініціативи на зразок Інвестиційного фонду для країн-сусідів.

Більш докладно про ЄІСП і програми ЄІСП в Україні можна дізнатися у розділі 4.

Європейський фонд розвитку (ЄФР)

У рамках Котонуської угоди, що визначає основні принципи співпраці ЄС з країнами Африки, Карибського басейну та Тихоокеанського регіону, ЄФР надає допомогу 78 країнам, що є партнерами Європейського Союзу, а також заокеанським країнам і те-

риторіям країн ЄС.

Інструмент співробітництва з питань розвитку (ІСР)

Цей механізм має три основні складові.

Перша – надання допомоги Південноафриканській Республіці та 47 країнам, що розвиваються, в Латинській Америці, Азії, Центральній Азії та на Близькому Сході (лише тим країнам, на які не поширюється дія Європейського інструменту сусідства та партнерства чи Європейського фонду розвитку).

Друга – підтримка реструктуризації цукрового виробництва у 18 країнах Африки, Карибського басейну та Тихоокеанського регіону.

Третя – проведення п'яти тематичних програм: інвестування в людські ресурси; захист навколишнього середовища та збалансоване управління природними ресурсами, включаючи енергоресурси; недержавні структури та органи місцевого самоврядування в розвитку; продовольча безпека; а також міграція та надання притулку.

Ці п'ять тематичних програм ІСР підтримують заходи в усіх країнах, що розвиваються, в тому числі, і в країнах СНД.

ЄС активно працює над вирішенням питань глобального характеру, таких як екологія, дотримання прав людини, цифрова нерівність та інші

Європейський інструмент з демократії та прав людини (ЄІДПЛ)

ЄІДПЛ сприяє розвитку демократії, верховенства права, дотриманню прав та основних свобод людини. ЄІДПЛ було розроблено для доповнення інших інструментів реалізації політики ЄС у цій сфері, від політичного діалогу та дипломатичних демаршів до різноманітних інструментів фінансової та технічної співпраці, включаючи як географічні, так і тематичні програми.

На період 2007-2010 років цей механізм має такі п'ять завдань:

1. покращання ситуації щодо дотримання прав та основних свобод людини у країнах і регіонах, де спостерігається найбільший ризик їхнього порушення
2. посилення ролі громадянського суспільства у забезпеченні дотримання прав та основних свобод людини, у підтримці мирного узгодження групових інтересів та у підсиленні участі та представництва громадськості у політичному житті
3. підтримка заходів щодо захисту прав людини та демократії у сферах, на які поширюється дія Керівних принципів ЄС, включаючи заходи, що стосуються діалогу з питань прав людини, діяльності правозахисників, смертної кари, тортур та дітей у збройних конфліктах
4. підтримка та зміцнення міжнародної та регіональної

структури, що забезпечує захист прав людини, правосуддя, верховенство права та стимулює розвиток демократії

5. створення атмосфери довіри до демократичного виборчого процесу, посилення його надійності та прозорості, зокрема через присутність на виборах місії спостерігачів від ЄС.

Інструмент стабільності (ІС)

Метою ІС є підтримка стабільності у країнах, що знаходяться в кризових ситуаціях, шляхом пошуку ефективних рішень, які допомогли б зберегти, створити чи відновити умови, необхідні для здійснення політики ЄС у галузі розвитку та співпраці. В контексті стабільних умов для реалізації програм співробітництва ЄС цей механізм допомагає розвивати потенціал як для того, аби боротися з конкретними загрозами світового та регіонального масштабу, так і для того, аби забезпечити готовність до врегулювання докризових та післякризових ситуацій.

Інструмент співпраці у галузі ядерної безпеки

У рамках цього механізму здійснюється фінансування заходів, спрямованих на досягнення кращого рівня ядерної безпеки, радіаційного захисту та вжиття ефективних засобів контролю за використанням ядерних матеріалів в інших країнах.

На період з 2007 по 2013 роки Європейський Союз виділив на фінансування цієї програми 524 мільйони євро.

Програма TACIS

Однією з найбільш відомих програм ЄС, створених для надання допомоги країнам колишнього Радянського Союзу, включаючи Україну, є Програма технічної допомоги TACIS.

Програма TACIS була започаткована Європейським Союзом у 1991 році для надання технічної допомоги 12 країнам Східної Європи та Центральної Азії (Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Казахстану, Киргизстану, Молдові, Росії, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану та Україні). Основною метою програми було прискорення процесу економічних та політичних змін у цих країнах.

Основна увага програми TACIS була зосереджена на достатньо масштабних проектах, що сприяли досягненню цілей Угод про партнерство та співробітництво між ЄС та країнами-партнерами.

TACIS надавав фінансування для реалізації програм у таких сферах:

- підтримка інституціональних, правових та адміністративних реформ
- підтримка приватного сектора та сприяння економічному розвитку
- підтримка у подоланні соціальних наслідків перехідного періоду
- розвиток інфраструктурних мереж
- сприяння захисту навколишнього середовища та управлінню природними ресурсами
- економічний розвиток сільських районів
- підтримка ядерної безпеки.

Напрямки, на які було спрямовано фінансування TACIS, обиралися таким чином, аби вони доповнювали

один одного, і кожна програма, що діяла в одній або декількох країнах, була спрямована не більше ніж на три з вищезгаданих сфер (а також ядерну безпеку, виходячи з обставин в кожній країні).

Із самого початку завдання TACIS було визначено як "підтримка процесу переходу до ринкової економіки та демократичного суспільства у країнах Східної Європи, Південного Кавказу та Центральної Азії". Протягом 15-ти років у період з 1991 по 2006 років до концепції та механізму реалізації програми вносились суттєві зміни, аби забезпечити її гнучку адаптацію до нового середовища та відповідність новим потребам.

Загалом, програма TACIS мала два основних етапи.

Протягом перших восьми років діяльність програм TACIS була переважно організована відповідно до потреб країн: на запити від міністерств країн СНД виділялись кошти головним чином, у вигляді одноразових маломасштабних проектів. І хоча ця початкова концепція була здебільшого орієнтована на підтримку проектів, вже тоді до неї завжди входили різноманітні секторні компоненти. Одним з найважливіших, наприклад, є розвиток приватного сектору, що залишається одним з пріоритетів співпраці й нині.

Починаючи з 2000 року розпочався новий етап співпраці між Європейським Союзом та країнами-партнерами. Він базувався на розумінні того, що співпраця є двостороннім процесом, і включав перехід від підходу, здебільшого "керуваного потребами", до підходу, що більше базується на діалозі. Саме в

ході реалізації цього етапу програми виник принцип “національної відповідальності”. Без врахування цього принципу результати програм ЄС мали б набагато обмеженіший вплив. Перехід до підтримки секторних програм також означав збільшення використання ресурсів та систем партнерських країн: допомога почала надходити через державні скарбниці, тим самим збільшуючи “національні володіння та відповідальність”.

Євросоюз також розширив повноваження представництв Єврокомісії у країнах-партнерах, що сприяло кращому розумінню ситуації на місцях та потреб кожної країни.

Загальний бюджет програми TACIS у 7,3 мільярди євро за 15 років є значною сумою, яка все ж таки може вважатися обмеженою з огляду на серйозність тих проблем, що потребували вирішення. Але за допомогою TACIS було досягнуто докорінних змін та відчутного розвитку. За 15 років свого існування програма TACIS стала брендом дієвої допомоги та співпраці з Європейським Союзом. Програма TACIS ініціювала процеси, які в більшості випадків обумовили сталі зміни в суспільстві, економіці та інших пріоритетних галузях країн-партнерів ЄС.

Редакція новин в Інституті журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, створена в рамках проекту, фінансованого ЄС

Програма TACIS та її результати в Україні

До 2006 року програма TACIS була одним з головних практичних інструментів співпраці ЄС та України, спрямованого на підтримку виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Європейським Співтовариством, його країнами-членами та Україною. Ця угода, підписана 14 червня 1994 року, набрала чинності 1 березня 1998 року і є правовою основою для відносин між Україною та ЄС, забезпечуючи співпрацю у багатьох сферах, таких як політичний діалог, торгівля та інвестиції, економічне та законодавче співробітництво, а також культурні та наукові зв'язки.

У 1996-1999 роках програма TACIS в Україні була спрямована на роботу за такими трьома основними напрямками:

- інституційні реформи і розвиток
- економічні реформи і розвиток приватного сектора
- енергетика і навколишнє середовище.

В 2000-2003 роках заходи програми TACIS були спрямовані на такі три основні сфери:

- інституційні, правові і адміністративні реформи
- надання підтримки у здійсненні економічних реформ і розвитку приватного сектора
- розв'язання проблем, пов'язаних з соціальними наслідками перехідного періоду.

Протягом наступного періоду 2004-2006 років програма TACIS підтримувала інституціональні, правові та адміністративні реформи, приват-

ний сектор та економічний розвиток, а також сприяла пом'якшенню соціальних наслідків перехідного періоду.

Однією з загальних цілей програми TACIS була підтримка переходу до ринкової економіки. Цю загальну ціль було конкретизовано наступним чином: “Підтримувати перехід нових незалежних держав до дієвої ринкової економіки за допомогою створення необхідної кількості життєздатних підприємств, що зможуть впоратись з тиском конкуренції та ринковими силами”.

Україні було надано підтримку за такими пріоритетними напрямками:

- макроекономічна політика, законодавча база та соціальна адаптація
- виробничий сектор, в тому числі питання приватизації, малі, середні підприємства та агенції з розвитку підприємництва
- торгівля та розвиток, включаючи розвиток експорту та міжнародну сертифікацію
- банківська діяльність, страхування та інші фінансові послуги
- підсилення інституційного потенціалу.

У цей сектор було спрямовано близько 20% бюджетних асигнувань Європейської Комісії. Уряд України в свою чергу ухвалив ряд нормативно-правових актів з метою регулювання загальних умов ведення бізнесу та підтримки цієї галузі.

1 грудня 2005 року ЄС визнав Україну державою з ринковою економікою. Україна виконала всі технічні вимоги та офіційно набула цього статусу на початку 2006 року. Це рішення стало відображенням значних економічних

та соціальних зрушень в Україні, що відбулися протягом останніх років.

Становлення ринкової економіки в Україні призвело до стрибка показників інвестицій в Україну. До 2005 року надходження в Україну прямих іноземних інвестицій з країн ЄС було на низькому рівні: у 2004 році цей показник складав трохи більше за 220 млн. євро. А вже у 2005 році розмір прямих іноземних інвестицій з країн ЄС-25 сягнув 5,3 млрд. євро. Згідно з даними Держкомстату України, на 1 січня 2008 року сукупний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну з країн ЄС склав 15 млрд. євро.

Однак, становлення та забезпечення підтримки ринкової економіки в Україні не було єдиним напрямком допомоги, яку надавав ЄС протягом перехідного періоду.

Україна як ключовий стратегічний партнер для транзиту нафти та газу до країн Європейського Союзу має на меті зміцнити свою роль транзитної держави та посилити свої енергетичні зв'язки з ЄС. В рамках програми TACIS Україні була надана значна підтримка, спрямована на реформування газового сектору. Суттєва увага була приділена і питанням енергозбереження, які і надалі залишаються актуальними.

З метою підтримки ядерної безпеки протягом 1991 – 2006 років ЄС надав Україні допомогу у розмірі понад 621 млн. євро. У 2007 році Європейська Комісія та Україна розпочали спільний проект (з залученням Міжнародного агентства з атомної енергії) з оцінки безпеки атомних електростанцій України. Україна за підтримки ЄС продовжила модернізацію атомних електростанцій у контексті перегля-

ного Інтегрованого пакету заходів з модернізації енергетичної галузі. Відбулося подальше посилення органу регулювання ядерної енергетики. Завершені роботи зі стабілізації існуючого об'єкту «Укриття» на Чорнобильській АЕС і підписано контракт на будівництво нової безпечної захисної споруди, головної частини всієї програми реабілітації ЧАЕС. Значного успіху вдалося досягнути у завершених будівництва сховища відпрацьованого ядерного палива, а також тимчасового сховища твердих відходів.

З метою подальшого утвердження прав людини та посилення ролі громадянського суспільства у просуванні демократичних цінностей, в рамках Європейської ініціативи з демократії та прав людини протягом 2001-2008 років в Україні реалізовано понад 50 проектів на загальну суму близько 6 млн. євро. Значна частка цих проектів стосувалася моніторингу порушень прав людини та покращанню доступу громадян до правосуддя.

Базуючись на Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію» 1997 року, програма ТАСІС сприяла розвитку організацій кооперативів в Україні. Проект, що завершився навесні 2001 року, запровадив законодавчі зміни та допоміг створенню 75 обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів. Проект також поживив обговорення питань фінансування сільськогосподарського сектору, акцентуючи увагу на питаннях кредитування кооперативів.

Протягом останнього десятиліття Україна досягла суттєво прогресу, ухвалюючи стратегічні документи та

запроваджуючи реформи в сфері людського розвитку. Одним з важливих проектів в сфері охорони здоров'я у 2000-2003 роках стала спільна масштабна ініціатива Євросоюзу та США з профілактики та інформування про ВІЧ/СНІД.

Однак, Україна все ще відчуває деякі складнощі. Наприклад, у галузі освіти помітні нерівний доступ громадян до отримання освіти, погіршення її якості, а також низька ефективність у використанні ресурсів. Вилучення застарілих спеціальностей та залучення приватного сектору залишаються завданнями України у реформуванні професійно-технічної освіти.

Проекти транскордонного співробітництва в рамках програми ТАСІС на 2004-2006 роки безпосередньо віддзеркалювали цілі Європейської політики сусідства: надати можливість співпрацювати обом сторонам кордону ЄС для подолання спільних викликів, таких як соціально-економічний розвиток прикордонних територій, охорона навколишнього середовища та боротьба з інфекційними хворобами, нелегальна міграція та торгівля людьми, ефективне управління кордонами та міжлюдські контакти.

Деякі інші приклади співпраці наведені у наступних розділах.

Інспекція на ЧАЕС під проводом Державного комітету ядерного регулювання України

Європейська політика сусідства та Україна

Європейську політику сусідства (ЄПС) було розроблено у 2004 році з метою уникнення появи нових ліній поділу між розширеним ЄС та його сусідами. ЄПС сприяє зміцненню добробуту, стабільності та безпеки як країн ЄС, так і сусідніх держав і потребує дій як з боку країн-сусідів, так і з боку Європейського Союзу.

Європейська політика сусідства розповсюджується на країни, що межують з ЄС: Азербайджан, Алжир, Білорусь, Вірменію, Грузію, Єгипет, Ізраїль, Йорданію, Ліван, Лівію, Марокко, Молдову, окуповані Палестинські Території, Сирію, Туніс та Україну. Хоча Росія також є сусідом ЄС, її відносини з ЄС розвиваються в рамках Стратегічного партнерства.

Принципи Європейської політики сусідства вперше було викладено у Повідомленні Європейської Комісії під назвою «Розширена Європа» у березні 2003 році, а в травні 2004 року з'явився більш детальний Стратегічний документ щодо Європейської політики сусідства. У Повідомленні від грудня 2007 року Комісія встановила цілі та визначила напрямки, де були необхідні додаткові зусилля з боку ЄС для підтримки ЄПС у 2008 році та в майбутньому, а саме:

- ширші зобов'язання щодо сприя-

ня економічній інтеграції та покращення доступу до ринку

- більш амбітні досягнення у сфері керованої міграції: спрощення законних короткострокових подорожей; спрощення процедури отримання віз для певних категорій населення, наприклад, студентів, бізнесменів, представників неурядових організацій, журналістів, державних службовців, використовуючи можливості відповідно до існуючих правил
- подальша участь у врегулюванні «заморожених» конфліктів у сусідніх країнах, використовуючи повний спектр інструментів, що є в розпорядженні ЄС
- посилена підтримка з боку ЄС реформ у країнах-партнерах в таких сферах як енергетика, зміна клімату, навколишнє середовище, рибальство, транспорт, морська політика, дослідження, інформаційне суспільство, освіта, зайнятість та соціальна політика
- більше особистих контактів між людьми, більше обмінів за освітніми програмами та між молоддю, дослідниками, представниками громадянського суспільства та культурної сфери, підприємцями, профспілками, регіональними органами влади та органами місцево-

го самоврядування

- тісніша політична та регіональна співпраця.

Своїм сусідам Європейський Союз запропонував привілейовані відносини, що будуються на взаємних зобов'язаннях стосовно відданості спільним цінностям: демократія та права людини, верховенство права, належне врядування, принципи ринкової економіки та сталий розвиток. ЄПС виходить за межі існуючих відносин, пропонуючи країнам-учасникам глибші взаємини на політичному рівні та ширшу економічну інтеграцію. Рівень очікувань від таких відносин залежатиме від міри, в якій ці цінності поділятимуть партнери. ЄПС залишається відмінним від процесу розширення і не має на меті визначити, як у майбутньому розвиватимуться відносини країн-партнерів з ЄС.

Для подальшого розвитку та поглиблення стосунків з країнами-партнерами, розбудови спільної зони стабільності, безпеки та добробуту, ЄС та кожна країна-партнер в рамках ЄПС дійшли згоди щодо цілей реформування цілого ряду сфер в рамках таких "спільних" напрямів як співробітництво з питань політики та безпеки, економічні та торговельні аспекти, мобільність, довкілля, інтеграція транспортних та енергетичних мереж, а також співробітництво в галузі науки та культури. ЄС надає фінансову та технічну допомогу для сприяння процесу досягнення цих цілей, підтримуючи, таким чином, власні зусилля країн-партнерів.

Співпраця в рамках Плану дій Україна-ЄС

Основним інструментом реалізації Європейської політики сусідства на національному рівні є двосторонні Плани дій, прийняті та погоджені між Європейським Союзом та кожною країною-партнером. План дій визначає програму політичних та економічних реформ і короткострокові та середньострокові пріоритети.

21 лютого 2005 року на засіданні Ради з питань співпраці між Україною та ЄС було офіційно затверджено трирічний План дій Україна-ЄС. У березні 2008 року ЄС та Україна опублікували спільну доповідь про виконання Плану дій, в якій було подано огляд досягнень та зрушень в таких сферах як політичний діалог, економічно-соціальні реформи, торгівля, ринок та регуляторні реформи, юстиція, свобода та безпека, транспорт, енергетика, довкілля, інформаційне суспільство та науково-дослідна діяльність, освіта та охорона здоров'я. Також було ухвалене рішення про подовження Плану дій ще на один рік, а з 2009 року його замінить новий практичний інструмент, що визначатиме подальшу програму реформ. В квітні 2008 року Єврокомісія також презентувала більш детальний звіт, який окреслює поступ, досягнутий в ході виконання Плану дій.

Протягом 2005-2008 років допомога ЄС Україні головним чином була направлена на підтримку реалізації ключових завдань, визначених Планом дій, які в свою чергу, покликані

забезпечити процес реформування.

Сума допомоги ЄС Україні в рамках програми TACIS зростає з 88 млн. євро у 2005 році до 100 млн. євро у 2006. Після того, як у 2007 році вступив в дію Європейський інструмент сусідства та партнерства, загальна сума фінансової та технічної допомоги зростає до 144 млн. євро, що втричі перевищує обсяг у 2002 році. Загальна сума фінансування, запланована для України в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства на період 2007-2010 років складає понад 500 млн. євро. Пріоритетними сферами співпраці залишаються енергетика, торгівля, питання підтримки угоди про реадмісію. Підтримка розвитку політичної сфери, а також проведення реформ, передбачених Планом дій Україна-ЄС, забезпечується також за допомогою інструментів Твіннінг та TAIEX, докладніше про які йде мова у наступному розділі.

На регіональному рівні співробітництво відбувається в транспортній, енергетичній сферах, з питань охорони навколишнього середовища, а також управління на кордонах, включаючи діяльність Місії ЄС з прикордонної допомоги Україні та Молдові (EUBAM).

Співпраця з сусідніми країнами підтримується за допомогою реалізації програм транскордонного співробітництва, що включає в себе прикордонну інфраструктуру, забезпечення управління та регіональний розвиток. Окрема тематична програма „Міграція та надання притулку” доповнює розпочату в Україні політи-

ку та регіональне співробітництво у цій дуже важливій сфері. Підтримка громадянського суспільства в сфері прав людини та демократизації забезпечується в рамках Європейського інструменту з демократії та прав людини. Також продовжується активна підтримка в сфері ядерної безпеки, що розпочалася ще на початку 90-х років. В сфері освіти співпраця та реформи відбуваються через програми Tempus, Erasmus Mundus, Jean Monnet та деякі інші.

З 2007 року, який позначає початок нового бюджетного циклу в ЄС, фінансову та технічну підтримку Європейської політики сусідства та країн, що в неї входять, забезпечує Європейський інструмент сусідства та партнерства. Більш детально цей механізм описаний в наступному розділі.

Зовнішні кордони ЄС не повинні стати новою лінією поділу в Європі. Європейська політика сусідства має на меті співпрацю з країнами-партнерами, сприяючи їх процвітанню та стабільності

Сучасні форми та перспективи співпраці між Україною та ЄС

У 2007 році ЄС запровадив Європейський інструмент сусідства і партнерства (ЄІСП), який замінив програму TACIS та сформулював нові пріоритети діяльності ЄС.

Починаючи з 1 січня 2007 року Європейський інструмент сусідства і партнерства став основним джерелом фінансування для 17 країн-партнерів ЄС, включаючи Україну. Розроблений задля стратегічного продовження існуючих раніше програм, головною метою ЄІСП, як вже було зазначено вище, є створення території спільних цінностей, стабільності та добробуту, тіснішої співпраці та поглибленої економічної та регіональної інтеграції завдяки охопленню широкого спектру сфер співпраці.

Можна виділити такі інноваційні напрямки та механізми ЄІСП:

- транскордонне співробітництво
- механізм сприяння реформам управління
- програми Твіннінг та TAIEХ
- бюджетна підтримка.

Транскордонне співробітництво

Транскордонна співпраця на зовнішніх кордонах ЄС є ключовим пріоритетом для Європейської політики сусідства. Запровадження Європейського інструменту сусідства і партнерства

(ЄІСП) значно збільшило обсяг транскордонного співробітництва як кількісно, так і якісно.

Враховуючи програми транскордонного співробітництва фінансуються спільні програми, що виконуються сусідніми країнами. Головна мета таких програм полягає в підтримці сталого розвитку по обидва боки зовнішніх кордонів ЄС, в допомозі задля зменшення різниці у стандартах життя, у розв'язанні існуючих проблем та наданні додаткових можливостей, пов'язаних із розширенням ЄС і близькістю регіонів через їх наземні й морські кордони.

Зокрема, програми транскордонної співпраці спрямовані на:

- підтримку економічного та соціального розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів
- розв'язання спільних проблем у таких сферах як захист довкілля, охорона здоров'я, боротьба з організованою злочинністю
- надійність та безпеку кордонів
- підтримку місцевих транскордонних ініціатив з розвитку безпосередніх контактів між людьми.

Протягом 2007-2013 років Євросоюз надасть близько 1 мільярду євро на посилення транскордонного співробітництва. Українські місцеві органи влади, недержавні організа-

ції та інші інституції мають можливість отримати фінансову підтримку за трьома програмами співробітництва: Польща-Білорусь-Україна, Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна та Румунія-Україна-Молдова. Також Україна отримує частину фінансування в рамках Програми басейну Чорного моря, та програм-наступників CADSES – Центральноєвропейської Програми та Південно-Східного Європейського Простору.

Механізм сприяння реформам управління

Ще однією інновацією є запровадження Механізму сприяння реформам управління (Governance Facility). Цей механізм надає додаткові ресурси тим партнерам, які продемонстрували найбільші досягнення у реалізації реформ щодо запровадження принципів належного врядування, визначених у Планах дій. Загальний бюджет цього механізму на період 2007-2013 років складає 300 млн. євро.

В 2007 році Україна отримала 22 млн. євро з Механізму сприяння реформам управління на додаток до 120 млн. передбачених в рамках ЄІСП на цей рік. А в 2008 році через цей механізм Україні було надано додаткові 16,6 млн. євро, в той час як сума фінансування в рамках ЄІСП склала 122 млн. євро.

Наступною інновацією є програми Твіннінг (від англ. Twinning - подвоєння, споріднення) та TAIEХ (Інструмент технічної допомоги та обміну інформацією). Ці програми є інструментами співпраці між державними органами у країні-партнері та відповідною інститу-

цією у країні ЄС. Метою цих інструментів, які вже довели свою ефективність протягом 2004-2006 років, є удосконалення та модернізація органів влади східних та південних країн-сусідів ЄС.

Твіннінг

Твіннінг — це ініціатива Європейської Комісії, що була започаткована для допомоги країнам-кандидатам на вступ до ЄС набути необхідних навичок та досвіду щодо прийняття і впровадження законодавства ЄС, а також контролю за його дотриманням. З 2003 року проекти Твіннінг стали доступними для деяких нових незалежних держав Східної Європи та для країн Середземноморського регіону. Такі проекти надають можливість співпрацювати експертам державного сектору країн ЄС та аналогічних інституцій країн-партнерів задля досягнення конкретних результатів.

Проекти Твіннінг починаються з призначення експерта-радника з країни ЄС, який працюватиме в державних органах країни-партнера протягом усього терміну виконання проекту. Проекти включають низку заходів, що організовані відповідними державними органами, наприклад семінари, тренінги, місії експертів та консультування.

Окрім виконання вимог, викладених в двосторонніх угодах ЄС з країнами-

Друга щорічна конференція країн Чорноморського регіону з питань інструменту Твіннінг (25 вересня 2008 року)

партнерами, проекти Твіннінг мають бути спрямовані на розробку структурних реформ. Наприкінці кожного проекту будь-яка нова чи адаптована система має бути самодостатньою та працювати під керівництвом країни-партнера. Проекти також мають включати певні елементи, що стосуються наближення до законодавства ЄС.

Україна стала першою з країн СНД, де було розпочато реалізацію ініціативи Твіннінг. Станом на другу половину 2008 року в Україні реалізується проекти Твіннінг в таких сферах:

- гармонізація стандартів України у цивільній авіації з нормами законодавства ЄС
- посилення регуляторної та юридичної складової регулювання енергетичного сектору
- впровадження конкурентного законодавства в Україні
- зміцнення стандартизації, ринкового нагляду, метрології, законодавчої метрології, оцінки відповідності та споживчої політики в Україні
- підтримка співпраці України з Європейським Союзом у космічній галузі
- допомога в запровадженні нової системи державного фінансового контролю
- посилення діяльності Національного агентства з акредитації України.

Близько 20 проектів Твіннінгу очікують на впровадження, включаючи в таких сферах як: посилення адміністративної спроможності державної митної служби, безпека харчових продуктів, розвиток українського центру сприяння іноземному інвестуванню як

основного органу із залучення іноземних інвестицій, допомога Міністерству охорони навколишнього природного середовища України у впровадженні закону про екологічний аудит та деякі інші.

TAIEX

TAIEX (Technical Assistance Information Exchange) – це інструмент зовнішньої допомоги, що надається Європейською Комісією для обміну інформацією з метою розбудови інституціональної спроможності, необхідної для адаптації національного законодавства до європейських норм.

TAIEX був заснований Генеральним директором Європейської Комісії з питань розширення у 1996 році як програма, що покликана допомагати країнам-кандидатам в стислі терміни розв'язати питання запровадження законодавства ЄС.

З 2006 року відмінними рисами інструменту TAIEX в Україні є сфокусованість на розв'язанні конкретних проблем розвитку та інтеграції, що вимагає від державних органів влади України ініціативного підходу, самостійного визначення своїх потреб, підготовки і подання заявок та мобільності, що дає змогу використовувати його для вирішення нагальних питань.

У рамках інструменту TAIEX за рахунок коштів ЄС здійснюються такі послуги:

- надання експертів країнам-партнерам в якості радників, які допомагають розробляти законодавство у відповідності до норм та стандартів ЄС
- навчальні візити, що дають змогу державним службовцям з країн-партнерів вивчити досвід країн ЄС

у вирішенні практичних питань, пов'язаних із впровадженням і забезпеченням дотримання норм та стандартів ЄС

- організація і проведення семінарів та робочих зустрічей з метою роз'яснення аспектів норм та стандартів ЄС широкій аудиторії.

Впродовж вересня 2006 – грудня 2008 років представники органів державної влади України отримали методичну допомогу в рамках 86 заходів TAIEX (як закордоном, так і в Україні) в таких сферах як безпека та юстиція; внутрішній ринок; транспорт, навколишнє середовище та енергетика; сільське господарство та безпека харчових продуктів; державні фінанси; конкурентна політика та інші.

Бюджетна підтримка з боку ЄС

Протягом тривалого часу Європейський Союз надавав іншим країнам так звану “макроекономічну підтримку”. Сьогодні такий механізм співпраці називають “загальною бюджетною підтримкою”, оскільки підтримується не лише макроекономічна стабільність, але й надається допомога у впровадженні національної політики та стратегій з таких питань як економічне зростання та зниження рівня бідності. Макроекономічні питання все частіше розглядаються як критерії правомірності під час розгляду можливості надання загальної бюджетної підтримки або галузевої бюджетної підтримки.

Відповідно до правил ЄС, бюджетна підтримка може бути надана, якщо управління державними витратами країни-партнера достатньо прозоре,

надійне та ефективно та якщо країна-партнер застосує надані рекомендації в сфері економіки.

Починаючи з 2007 року Європейський Союз запровадив в Україні програму бюджетної підтримки. Кошти бюджетної підтримки надаються безпосередньо в державний бюджет України на реалізацію реформ. Основними секторами, для розвитку яких надаватиметься вказана допомога, є: управління державними фінансами, енергетика, а також процеси реадмісії, тобто повернення нелегальних мігрантів до країн їх походження.

У вересні 2008 року Міністр економіки України, Національний координатор з питань допомоги Європейського Союзу Богдан Данилишин підписав Угоду про фінансування програми зовнішньої допомоги ЄС “Підтримка впровадження Енергетичної стратегії України”. Ця міжнародна угода є першим договором, підписаним з боку України в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства, який передбачає надання прямої бюджетної підтримки Україні. Загальний бюджет програми становить 87 млн. євро, з яких пряма бюджетна підтримка – 82 млн. євро, технічна допомога, спрямована на впровадження бюджетної підтримки, – 5 млн. євро. Кошти прямої бюджетної підтримки надходять безпосередньо до державного бюджету України і будуть спрямовані на підтримку реалізації реформ.

лізації Енергетичної стратегії України. Перелік та пріоритетність заходів, які мають бути здійснені за рахунок означених коштів, визначатимуться урядом України.

Східне партнерство – нова амбітна глава у відносинах ЄС зі східними сусідами

У грудні 2008 року Європейська Комісія опублікувала повідомлення про Східне партнерство – ініціативу, що покликана визначити новий вимір політики у Східній Європі. Східне партнерство є кроком до змін у відносинах ЄС з Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією, Молдовою та Україною. Цей механізм передбачає підвищення рівня політичної взаємодії, включаючи перспективу нового покоління угод про асоціацію, далекою інтеграцію в економіку ЄС, спрощення перетину кордону ЄС для громадян за умови дотримання вимог безпеки, посилення механізмів енергетичної безпеки на користь усіх зацікавлених сторін, а також зростання фінансової допомоги. ЄС пропонує більш інтенсивну поточну підтримку реформ країн-партнерів через Комплексну програму інституційного розвитку та нові багатосторонні заходи, які нададуть можливість об'єднати усіх партнерів при вирішенні спільних викликів. Пропозиція нового партнерства включає нові заходи, спрямовані на підтримку соціально-економічного розвитку у зазначених шести країнах, а також п'ять ключових ініціатив, які стануть конкретним свідченням підтримки ЄС.

Поступові розширення Європей-

ського Союзу сприяли все більшому його географічному зближенню зі східними сусідами, а реформи, підтримані Європейською політикою сусідства, наблизили ці країни до нього у політичному та економічному відношенні. Зростає також і відповідальність ЄС за надання допомоги своїм партнерам для вирішення політичних і економічних викликів, що стоять перед ними, а також для підтримки їхнього прагнення тісніших зв'язків, не в останню чергу у світлі конфлікту у Грузії, що відбувся влітку 2008 року.

Для реалізації Східного партнерства буде залучено додаткові кошти. Загальна допомога для шести сусідніх країн, охоплених цією програмою, поступово зростатиме з 450 млн. євро у 2008 році до 785 млн. євро у 2013 році. Це означає, що протягом 2010-2013 років додатково буде надано 350 млн. євро. Крім того, для втілення програм Східного партнерства буде залучено 250 млн. євро, які раніше було заплановано для інших програм в рамках Європейської політики сусідства.

Україна, як основний партнер ЄС на Сході, вже має тісні двосторонні зв'язки з Євросоюзом. Східне партнерство надасть можливість значно посилити спільну роботу на рівні Україна-ЄС, зокрема, у напрямку наближення законодавства України до європейських стандартів. Крім того, Східне партнерство урізноманітнить співпрацю України з ЄС. Фактично, Східне партнерство, яке базується на економічній інтеграції та наближенні законодавства країн-партнерів до європейських

стандартів, сприятиме формуванню зон вільної торгівлі між ЄС і Східними партнерами, що, безумовно, укріпить економіку України.

Східне партнерство передбачає поглиблення двосторонніх відносин між ЄС та країнами-партнерами та запровадження нової багатосторонньої основи для співпраці. Основними пунктами цієї ініціативи є:

- нові угоди про асоціацію, включаючи глибокі та всеохоплюючі угоди про зону вільної торгівлі
- комплексні програми за фінансової підтримки ЄС для покращання адміністративної спроможності країн-партнерів
- поступова інтеграція в економіку ЄС із дотриманням асиметрії, необхідної економікам країн-партнерів
- заохочення країн-партнерів до розвитку мережі вільної торгівлі між ними, яка може пізніше приєднатися до Економічного співтовариства сусідства
- укладення "договорів мобільності та безпеки", які сприятимуть простішому законному перетину кордону ЄС, посилюючи при цьому заходи, спрямовані на боротьбу з корупцією, організованою злочинністю та незаконною міграцією
- вивчення можливості для розвитку трудової мобільності з перспективою більшої відкритості ринків праці ЄС
- активізація програм, спрямованих на соціально-економічний розвиток країн-партнерів
- створення чотирьох багатосторонніх політичних платформ: де-

мократія, належне управління та стабільність; економічна інтеграція та зближення з політичними курсами ЄС; енергетична безпека; та контакти між громадянами для подальшої підтримки окремих реформ країн-партнерів

- п'ять ключових багатосторонніх ініціатив: програма інтегрованого управління кордонами; сприяння розвитку малих і середніх підприємств; сприяння розвитку регіональних ринків електроенергії, енергоефективності та відновлюваних джерел енергії; розвиток Південного енергетичного коридору; та співпраця з попередження стихійних лих і техногенних аварій, готовності до них і реагування
- посилення соціально-культурних контактів і більше залучення громадянського суспільства та інших зацікавлених сторін, включаючи Європейський Парламент.

Значна кількість пропозицій для Східного партнерства вже реалізовані або почали реалізовуватися на двосторонньому рівні між Україною та Європейським Союзом. Серед них Угода про асоціацію, діалог щодо скасування візового режиму, створення зони вільної торгівлі та інші.

Реалізацію Східного партнерства буде розпочато на спеціальному самміті Східного партнерства навесні 2009 року, на якому лідери країн ЄС та країн-партнерів ухвалить політичну декларацію про партнерство, визначать його основні цілі та принципи, а також загальні напрямки процесу співпраці.

Приклади проектів ЄС в Україні

Проект ЄС «Громадянська освіта – Україна»
(<http://www.civiced.org.ua>)

Анотація Проекту

На початку нового тисячоліття Україна розпочала приділяти значну увагу впровадженню громадянської освіти в навчальний процес. Так, Концепція загальної середньої освіти, Закон України «Про загальну середню освіту» та Національна доктрина розвитку освіти вказують на визначальну та базову роль Громадянської освіти у виховному процесі. Партнерами у реалізації Проекту виступили Міністерство освіти і науки України та такі об'єднання викладачів: Всеукраїнська громадська асоціація викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова доба», Благодійна організація «Вчителі за демократію та партнерство», Асоціація керівників шкіл України та Всеукраїнська асоціація викладачів суспільних наук та громадянської освіти.

Цілі Проекту

- Розвиток національної навчальної програми з громадянської освіти
- Запровадження підготовки та підвищення кваліфікації вчителів
- Адаптація матеріалів до навчання дітей з особливими потребами
- Підтримка заходів асоціацій та профспілок вчителів громадянської освіти
- Сприяння проведенню у навчальних закладах позапланових заходів на підтримку демократії

Результати Проекту

- Підготовка вчителів з основних питань громадянської освіти
- Видання посібника з громадянської освіти для вчителів
- CD-ROM з додатковими ресурсними матеріалами з громадянської освіти
- Розробка програм підготовки та підвищення кваліфікації вчителів
- Розробка програм підвищення кваліфікації вчителів з інклюзивної освіти (для дітей з обмеженими можливостями) та питань соціальної рівності
- Підготовка таблиці цільових компетенцій (пріоритетів) для кожного етапу навчання

Факти та цифри

- Бюджет Проекту: 2 000 000 євро
- Тривалість Проекту: березень 2005 — березень 2008
- Географічне покриття Проекту: м. Київ та три пілотних області (Херсонська, Вінницька та Волинська)

Учні середніх шкіл України брали активну участь у реалізації багатьох проектних завдань

«Міністерство впевнене, що досягнення та результати Проекту допоможуть українським вчителям виховувати учнів з громадянською компетенцією та відповідними знаннями, навичками, повагою до цінностей та відношенням, що є необхідним для того, аби вони стали відповідальними та активними громадянами.»

Павло Полянський, заступник Міністра освіти і науки України

«Викладачі Інституту підвищення кваліфікації вчителів почали розглядати себе як інструктори європейського рівня завдяки абсолютно простим професійним відносинам з координаторами Проекту з Великої Британії, Німеччини та Чеської Республіки. Ми знаходимося у сприятливих умовах для того, аби поширювати громадянські ідеї в освітянському середовищі та розкрити потенціал справжнього громадянського суспільства.»

Людмила Юрчук, ректор, Інститут підвищення кваліфікації вчителів Вінницької області

«Завдяки Проекту було проведено підготовку десятків вчителів, які отримали знання та навички, необхідні для проведення курсу громадянської освіти; вони поділилися досвідом з найкращими викладачами України та Європи, мали можливість поспілкуватися з колегами з усіх частин України, взяли участь у проектах, семінарах та конференціях.»

Тетяна Асланова, відповідальна за зв'язки у пілотній області, Херсонський Інститут підвищення кваліфікації вчителів

«Вона [громадянська освіта] нам подобається, по-перше, тому, що ми вчимося вільно та впевнено спілкуватися з будь-якої теми; по-друге, ми не боїмося говорити те, що думаємо; і, по-третє, ми отримуємо надзвичайно великі знання.»

«Я дуже радий, що на таких уроках як історія, біологія, українська та зарубіжна література, англійська та українська мова учні мають можливість торкнутись глобальних проблем, висловити свою думку з приводу таких проблем та розширити свій загальний світогляд.»

«Ми вчимося вислуховувати думку інших людей, розглядати суперечливі питання з різних точок зору та аналізувати їх. Ми вважаємо, що такі уроки дуже важливі, оскільки вони розвивають нашу громадянську обізнаність, що є дуже доречним в часи, коли Україна стверджується як незалежна держава.»

Учні гімназії №18 м. Луцьк, Волинська область

Проект ЄС «Попередження ВІЛ інфекції та інфекцій, що передаються статевим шляхом, серед військовослужбовців та правоохоронців в Україні» (<http://zdorovavarta.org.ua>)

Виконавець та партнери у реалізації Проекту

- Програма розвитку ООН в Україні
- Міністерство оборони України
- Міністерство внутрішніх справ України
- Головне Управління внутрішніх військ МВС України
- Державна прикордонна служба України
- Всеукраїнська мережа людей, що живуть з ВІЛ.

Анотація Проекту

Метою Проекту є попередження ВІЛ та інфекцій, що передаються статевим шляхом, та формування прихильності до здорового способу життя та безпечної поведінки серед особового складу Збройних Сил та співробітників правоохоронних органів України та підвищення їхнього рівня знань та обізнаності з даної проблеми.

Цілі Проекту

- Підтримка розробки ефективних механізмів для вжиття всебічних заходів з попередження ВІЛ та інфекцій, що передаються статевим шляхом, серед особового складу Збройних Сил та співробітників правоохоронних органів України
- Зниження випадків зараження ВІЛ та інфекціями, що передаються статевим шляхом, та можливості інших ризиків для життя, таких як вживання наркотиків серед особового складу Збройних Сил та співробітників правоохоронних органів України
- Створення сприятливих умови для використання та вивчення досвіду та поширення практичних знань про попередження ВІЛ та інфекцій, що передаються статевим шляхом, через всю систему навчання співробітників Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ та Державної прикордонної служби України.

Результати Проекту

- Запровадження співпраці між різними організаціями з питань попередження ВІЛ та інфекцій, що передаються статевим шляхом
- Стимулювання прихильності до здорового способу життя
- Публікація посібника, розробленого для керівників українського командного складу, міліції та керівників прикордонної служби

Один з навчальних семінарів на тему прихильності до здорового способу життя

- Підготовка в рамках 335 семінарів (тематика — лідерство та прихильність до здорового способу життя) 775 офіцерів вищої та середньої ланки, спеціалістів з педагогічної підтримки та фізіології
- Запровадження навчального курсу з прихильності до здорового способу життя у навчальних програмах 24 вищих навчальних закладів Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ та Державної прикордонної служби України.

Факти та цифри

- Бюджет Проекту: 2 500 000 євро
- Тривалість Проекту: жовтень 2007 — грудень 2008
- Географічне покриття Проекту: всі регіони України

«Ми раді, що в рамках цього Проекту було обрано системний, а не епізодичний підхід до технічної допомоги».

Генерал-майор Володимир Кохан, Голова відділу кадрів Державної прикордонної служби України

«Від початку дії Проекту не було зареєстровано жодного випадку зараження ВІЛ у внутрішніх військах України, чий особовий склад нараховує більше 30 000 осіб. Результати Проекту та обґрунтованість застосовуваного підходу очевидні».

Полковник Георгій Федорчук, Голова відділу морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ України

Презентація навчального посібника, розробленого для керівного складу військовослужбовців та правоохоронців України

Проект ЄС «Комплексне використання земель євразійських степів»

(<http://www.steppe.org.ua>)

Партнери у реалізації Проекту

- Міністерство охорони навколишнього середовища України
- Міністерство екології та природних ресурсів Республіки Молдова
- Управління екології Одеської та Луганської областей
- Адміністрація Ростовської області Російської Федерації

Анотація Проекту

Євразійські степи — унікальні екосистеми, яких у світі лишилося дуже мало. Євразійські степи мають неабияке значення, адже вони відіграють значну роль у балансі екосистем світу. Знищення степової екосистеми призведе до неминучих наслідків, що позначатимуться на всіх екосистемах світу, й насамперед — на європейських. Головним завданням проекту є пошук та практичне випробування таких механізмів управління степовими територіями, які сприятимуть розвитку сільських територій, з одного боку, та збереженню степових екосистем — з іншого.

Проект виконується на території трьох країн – України, Росії та Молдови

Цілі Проекту

- Посилити раціональне використання земель степових, водно-болотних та лісостепових екосистем
- Відновити та використовувати занедбані степові ділянки та покращити управління приватизованих земель
- Включити складову збереження біорізноманіття в політику та практику землекористування в сільській місцевості на місцевому, регіональному та національному рівнях
- Мобілізувати альтернативне фінансування сталого менеджменту, збереження та відновлення степів, включаючи торгівлю квотами та фонди парникових газів, а також інші альтернативні джерела

Результати Проекту

- Згуртовано досвід та знання близько 40 експертів різних напрямків у фокусі практичного застосування рекомендацій щодо збереження та раціонального користування степовими ресурсами
- Організовано 4 демонстраційних проекти (Одеська та Луганська області, Кагульський район, Заповідник Ростовський)

- Залучено додаткові фінанси спеціальних фондів для реалізації ініціатив партнерів та зацікавлених сторін щодо збалансованого використання степових ресурсів
- Проведені спеціальні заходи щодо підвищення знань зацікавлених сторін з питань сільського господарства, менеджмент-планування, депонування вуглецю тощо
- Для двох пілотних регіонів розроблені плани розвитку сільського зеленого туризму, залучені кошти місцевих підприємців

Факти та цифри

- Бюджет Проекту: 2 500 000 євро
- Тривалість Проекту: червень 2007 — грудень 2009
- Географічне покриття Проекту: Україна (Одеська та Луганська обл.), Молдова (Кагульський район), Західна Росія (Ростовська обл.)

«Відвідини тарутинського степу надзвичайно вплинули на учасників прес-туру. Більшість з присутніх, хоч і представляли місцеві ЗМІ, проте жодного разу не були й не бачили справжнього степу. Цілющі степові трави, екологічно чисті продукти, що звідси походять, ентузіазм тих, хто наважується відстоювати інтереси природи на тлі бездумного споживацького інтересу — варті того, щоб про них писали й дізнавалися про них ще більше!»

Анатолій Станчев,

голова Одеського прес-клубу «Порто-Франко», в ході прес-туру українських журналістів до безпосереднього місця виконання Проекту у 2008 році

Кони – важливі представники степової екосистеми

Проект ЄС «Посилення системи управління кадрами державної прикордонної служби України та покращання інтегрованої системи охорони державного кордону – HUREMAS»

(<http://www.iom.org.ua>)

Виконавець та партнери у реалізації Проекту

- Міжнародна організація з міграції
- Державна прикордонна служба України
- Польська прикордонна служба
- Угорська прикордонна служба

Анотація Проекту

Проект виконано Міжнародною організацією з міграції (МОМ) за підтримки партнерів з країн ЄС та фінансування Європейського Союзу і Державного Департаменту США. Проект спрямовано на реформування та удосконалення процедур набору, підготовки та кар'єрного росту персоналу Державної прикордонної служби України (ДПСУ), а також на надання службі необхідної технічної допомоги та обладнання, вдосконалення правової бази у сфері охорони державного кордону, з метою зміцнення спроможності України вирішувати проблеми безпеки кордонів. МОМ надала підтримку ДПСУ у запровадженні шестимісячної системи набору та навчання персоналу, яка відповідає європейській практиці. Проект допоміг ДПСУ повністю перевести свій штат на професійну основу, відмовившись від призову восени 2008 року. Також було розроблено два посібники для ДПСУ: «Посібник з прикордонного контролю» та «Кадровий посібник» та підручник «Окремі нормативні акти Європейського Союзу у галузі прикордонного контролю».

Український прикордонник під час тренінгу в навчальному центрі польської прикордонної служби

Президент України відкриває Навчальний центр підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України в Оршанці, березень 2008 року

Цілі Проекту

- Допомогти ДПСУ у розбудові інфраструктури для відбору професіоналів
- Шляхом навчання допомогти ДПСУ як цивільному правоохоронному органу справлятися із сучасними викликами охорони державного кордону України
- Вдосконалити систему охорони державного кордону, що дозволить Україні бути повноправним партнером у Європі із відкритими, але безпечними кордонами.

Українські та угорські прикордонники обговорюють шляхи реформування процесу підготовки персоналу під час робочого візиту до Угорщини

Результати Проекту

- Для забезпечення належних умов підготовки було реконструйовано гуртожиток у с. Оршанець Черкаської області. Вартість робіт склала близько 2 млн. євро
- Слухачі у навчальному центрі мають доступ до Інтернету, що є ключовим аспектом роботи сучасної ДПСУ. Проект також надав обладнання для навчального центру на суму близько 300 тис. євро
- Головним підсумком стала заміна призовників контрактним персоналом на основі відбору згідно вимог ЄС. Персонал розпочав шестимісячний курс з управління кордоном задля професійної підготовки з виконання обов'язків у ДПСУ згідно до Шенгенських правил.

Факти та цифри

- Бюджет Проекту: 4 341 000 євро
- Тривалість Проекту: січень 2006 — грудень 2007
- Географічне покриття Проекту: Україна

«Навчаючи питанням Шенгенського кодексу і організовуючи численні візити з та до ЄС, цей проект заклав основу для сучасної системи управління кадрами, фундаментально змінивши набір, навчання та утримання персоналу».

Джефрі Лабовіц,
Керівник МОМ в Україні

Проект ЄС «Розвиток можливостей організації соціального захисту»

(<http://www.roma-foundation.uz.ua>)

Виконавець та партнери у реалізації Проекту

Закарпатський обласний благодійний фонд «Романо лунго трайо».

Партнерами у створенні дошкільного навчального закладу для дітей-сиріт «Дитячий будинок «Рома» стали відділи та управління Закарпатської обласної державної адміністрації та Ужгородської міської ради, а також громадські організації та приватні особи-підприємці.

«Велику повагу заслуговує робота Фонду з покращання умов проживання та виховання дітей-сиріт ромської народності, що є важливою передумовою скорочення кількості «дітей вулиці»».

Начальник управління освіти та науки Закарпатської ОДА Герцог Ю.В.

«Проект, без сумніву, дав змогу державним структурам області побачити проблеми ромської громади. Робота волонтерів Фонду, надання гуманітарної допомоги, медикаментів в місцях масового проживання ромів стає все більш активною. І найголовніше: виявлені діти у віці від одного до семи років, яким необхідна допомога».

Начальник відділу охорони здоров'я Ужгородської міської ради Рошко І.В.

Анотація та завдання Проекту

Сирітство – це не хвороба, а соціальне явище. Заходи цього проекту були в першу чергу спрямовані на надання допомоги дітям, які через ту або іншу причину лишилися без батьківської опіки.

Проект передбачав підготовку і проведення ряду заходів серед ромів, що проживають майже в 30 з 40 таборах області. Основними заходами були: залучення до співпраці партнерів та волонтерів; проведення опитування населення в місцях їх масового проживання; зустрічі спеціалістів-медиків, освітян, правників з жінками та підлітками; поширення інформації серед ромів про напрямки роботи Фонду; вивчення санітарних та екологічних умов проживання сімей ромів, особливо неповних сімей та дітей-сиріт; про-

Заняття психолога з дітьми в ході Проекту

ведення педагогічних виховних заходів з дітьми-вулиці та інших масових заходів. Основна робота приділялася роботі з дітьми з неблагополучних сімей. Починаючи з 2006 року, проводяться щорічні дитячі ранки до Дня Святого Миколая, Всесвітнього Дня захисту дітей, святкування Нового року. В цих заходах активну участь беруть діти, які з радістю готують своїми силами концерти, малюють, складають вірші тощо.

Факти і цифри

- Загальний бюджет Проекту: 195 043 євро, з яких внесок ЄС склав 163 023 євро
- Тривалість Проекту: липень 2006 — липень 2008
- Географічне покриття: 5 міст та 13 районів Закарпатської області

Результати Проекту

- Проект сприяв поширенню інформації про здоровий спосіб життя, надав юридичну та психологічну допомогу жінкам та підліткам, активізував волонтерів Фонду до роботи у таборах, залучив засоби масової інформації до участі в заходах, що відбулися у місцях масового проживання ромського населення
- Проект створив умови для обміну досвідом на місцевому, державному та міжнародному рівнях. Фондом було проведено робочі зустрічі зі спеціалістами відповідних державних служб та дитячих будинків області та країн Євросоюзу. Ці заходи проводилися за участі керівництва Імстичівської школи-інтернату, Перехрестя-Хутирської школи-інтернату, Мукачівського притулку з с. Чинадево, Дитячого будинку в с. Гуменне зі Словаччини та Берегівського притулку в с. Батєва. Саме ці заходи надали велику допомогу Фонду в організації роботи зі створення та облаштування «Дитячого будинку «Рома»
- У створеному Дитячому будинку «Рома» діти вивчають українську та ромську мови, ромську культуру та традиції. Психолог, яка працює у центрі, приділяє багато уваги творчому розвитку дітей. А під час відвідин медиками ромських таборів, дітям було надано медичну допомогу, а їхні батьки отримали медичні консультації, що суттєво знизило рівень інфекційних захворювань.

Зустріч медиків з ромськими жінками та дітьми

Історія з Проекту

Ромська громада і надалі залишається найбільш соціально незахищеною. Значна частина дорослого працездатного населення постійно займається жебрацтвом, що негативно позначається на морально-психологічному кліматі сімей та вихованні дітей. У зв'язку з соціальною незахищеністю сімей, діти теж займаються цим промислом на рівні з дорослими, постійно проживаючи в антисанітарних умовах. Захист вагітних жінок та дітей від жебрацтва став основним завданням Проекту. Створення «Дитячого будинку «Рома» – це один зі шляхів поширення здорового способу життя серед ромів та забезпечення належного розвитку дітей. Та робота та заняття, що проводяться з дітьми працівниками Фонду та волонтерами, об'єднують інтереси батьків та дітей, сприяючи збереженню етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності ромської меншини. Сучасне суспільство не повинно бути байдужим до проблем ромської меншини. Потрібно усіяло інформувати ромське населення про їхні права і обов'язки, включаючи права ромських жінок, дітей та дітей-сиріт. Багато розумних і талановитих дітей ромської меншини потребують підтримки та допомоги для того, аби бути соціально захищеними громадянами України.

Спільний Проект ЄС та ПРООН «Спільнота споживачів та громадські об'єднання»

(<http://www.consumerinfo.org.ua>)

Виконавець та партнери у реалізації Проекту

- Програма розвитку ООН (ПРООН)
- Міністерство економіки України
- Міністерство освіти та науки України
- Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Держспоживстандарт України)
- Громадські організації, що займаються питаннями захисту прав споживачів

Факти та цифри

Тривалість Проекту: квітень 2006 — червень 2009

Загальний бюджет Проекту: 3 150 000 євро, внесок ЄС — 3 000 000 євро.

Проект працює по всій Україні.

“Надзвичайно приємним є той факт, що українське громадянське суспільство гарно поінформовано про ініціативи ЄС у сфері політики споживачів. Україні тепер необхідно перейти до справ і, наслідуючи успішний досвід сусідніх країн, розробити реалістичний план дій щодо реформ в системі контролю якості. Організації споживачів мають посилювати своє представництво по всій країні та відігравати більш активну роль у громадсько-контролі політики в сфері захисту прав споживачів”.

Меглена Кунєва, Комісар ЄС у справах споживачів, під час зустрічі з представниками Проекту та національними партнерами, Київ, 14-15 вересня 2007 року

Анотація та завдання Проекту

Ринок споживачів сповнений небезпечних, низькоякісних або підроблених товарів, особливо у галузях харчової промисловості та алкогольних напоїв. Право споживача вчасно отримувати точну та доступну інформацію про товари та послуги постійно порушується. Згідно до опитування, здійсненого на початку проекту, лише 5% споживачів готові активно виборювати свої права. Більш того, більшість громадян не вірять у можливість захисту своїх прав в Україні.

Проект є спільною ініціативою ЄС та ПРООН. Його загальною метою є збільшення впливу громадянського суспільства на економічне життя країни згідно з європейськими стандартами. Проект працює у чотирьох взаємопов'язаних напрямках: (1) поширення в Україні європейського досвіду та практик захисту споживачів, незалежного тестування та інформування про безпеку товарів та послуг; (2) покращан-

Презентація посібника «Основы потребительских знаний» для українських шкіл, Київ, 10 червня 2008 року

ня доступу до споживчої інформації; (3) розвиток споживчої освіти; та (4) сприяння розвитку механізмів реалізації прав споживачів, включаючи розширення можливостей їх захисту в суді.

Результати Проекту

- Посилення споживчого руху в Україні
- Споживчі питання набули суспільної ваги через появу програм на тему прав споживачів та інтенсивне висвітлення цих питань у ЗМІ
- Створено та апробовано в 3 000 шкіл України посібник для школярів “Основы потребительских знаний”
- Створено навчальний посібник та дистанційний навчальний курс “Основы потребительских знаний” для вищих навчальних закладів України
- Відкрито “Портал споживача” www.consumerinfo.org.ua, що містить різноманітну інформацію, спрямовану допомогти споживачеві захистити власні права
- Розпочато 8-місячну національну інформаційну споживчу кампанію.

Історія з Проекту

Проект спільно з Міносвіти України розробив навчально-методичний посібник “Основы потребительских знаний”. Навчальний посібник створено як наскрізний (1-12 класи) курс за вибором. Програмі курсу побудовано таким чином, що він може вивчатися як окремий предмет, так і забезпечувати школярів споживчим знанням через їх інтеграцію до змісту інших предметів. В основу курсу покладена необхідність навчити школярів умінню орієнтуватись на ринку товарів та послуг, знаходити інформацію споживчого характеру та ефективно реалізовувати свої споживчі права.

Проект ініціював проведення хвилі соціальної реклами “Швидка їжа - швидка допомога», яка закликає людей не вживати в їжу “джанк-фуд”

“Впровадження споживчих знань у зміст освіти є нормальною практикою в економічно розвинутих, демократичних країнах світу. Європейський досвід споживчої освіти свідчить про високий рівень громадської позиції та обізнаності молоді серед широкого спектру товарів та послуг, а також реального впливу на споживчу політику в державі.”

Олег Єресько, Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України

Важливим кроком у впровадженні споживчої освіти стала низка всеукраїнських семінарів, які відбулися у різних регіонах України та познайомили понад 150 викладачів та методистів з методикою викладання курсу.

Навчальний посібник для широкого доступу вчителів розміщений на Порталі Споживача <http://www.consumerinfo.org.ua>

Програми співпраці України з Європейським Союзом мовою фактів та цифр

Європейський Союз є найбільшим донором України. Розміри фінансової підтримки, що надається лише Європейською Спільнотою, з 1991 року сягнули майже 2,8 мільярдів євро, а національні бюджети програм співпраці та допомоги Україні збільшилися втричі за останні роки – з 40 мільйонів євро у 2002 році до 138,6 мільйонів євро у 2008. Ці суми включають допомогу в рамках програми TACIS (зокрема, її національні, регіональні компоненти, компоненти трансграничного співробітництва та ядерної безпеки), а також макрофінансову допомогу та підтримку в рамках тематичних бюджетних ліній, таких як Європейська ініціатива з демократії та прав людини, Міграція та надання притулку, Захист навколишнього середовища. Європейський Союз також робить щорічний внесок до Українського центру науки і технологій, чия робота присвячена непоширенню технологій, пов'язаних з розповсюдженням зброї масового знищення.

У сфері ядерної безпеки з початку 90-х років Євросоюз надає Україні масштабну підтримку з метою удосконалення роботи її атомних станцій до міжнародно визнаних стандартів безпеки. Крім цього, Євросоюзу належить найбільший внесок до проектів з відновлення Чорнобиля або через пряме фінансування, або завдяки фондам, якими керує ЄБРР.

В якості привілейованого партнера Євросоюзу в рамках Європейської політики сусідства, Україна користується

перевагами Європейського інструменту сусідства та партнерства (ЄІСП). Починаючи з 2007 року ЄІСП перетворився на основне джерело фінансової підтримки України з боку Європейського Союзу. Основними пріоритетами стратегії програм співпраці з Україною на період 2007-2010 років є підтримка демократичного розвитку та належного врядування; підтримка регуляторних систем та розвиток адміністративного потенціалу; та підтримка розвитку інфраструктури.

Запланований бюджет програм в рамках ЄІСП на 2007-2010 роки становить понад 490 мільйонів євро. Бюджет 2007 року склав 120 мільйонів євро. Цю суму було збільшено на 22 мільйони євро завдяки Механізму сприяння реформам управління, яку було виділено для Енергетичного компоненту програм 2007 року. Бюджет на 2008 рік склав 122 мільйони євро та 16,6 мільйонів євро в рамках Механізму сприяння реформам управління.

Волонтери на святкуванні Дня міста в Чернівцях під час проведення Фестивалю добросусідства Україна-Румунія, жовтень 2008 року

Додаткова інформація про Європейський Союз: вибрана веббібліографія

<http://europa.eu>

Портал Європейського Союзу всіма мовами країн ЄС

<http://ec.europa.eu>

Європейська Комісія

<http://www.europarl.europa.eu>

Європейський Парламент

<http://www.consilium.europa.eu>

Рада Європейського Союзу

<http://www.delukr.ec.europa.eu>

Представництво Європейської Комісії в Україні

<http://www.mfa.gov.ua>

Міністерство закордонних справ України

<http://comeuroint.rada.gov.ua>

Комітет з питань європейської інтеграції
Верховної Ради України

<http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua>

Представництво України при Європейському Союзі

http://ec.europa.eu/dgs/external_relations/index_en.htm

Генеральний директорат Європейської Комісії з питань зовнішніх зносин

http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm

Генеральний директорат Європейської Комісії з питань зовнішньої допомоги

http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm

Європейська політика сусідства

http://ec.europa.eu/external_relations/eastern/index_en.htm

Східне партнерство

<http://publications.europa.eu>

Офіс публікацій Європейського Союзу

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Офіційне бюро статистики Європейського Союзу (Eurostat)

<http://www.youtube.com/eutube>

EU tube

http://www.ec.europa.eu/europedirect/index_en.htm

Інформаційна служба Європейського Союзу (Europe Direct)

<http://europa.dovidka.com.ua>

Глосарій термінів Європейського Союзу

<http://www.study-in-europe.org>

Портал "Навчайтесь в Європі"

<http://www.eu-edu.org>

Європейський освітній портал

<http://eu.prostir.ua>

Європейський простір

<http://www.ueplac.kiev.ua>

Українсько-європейський дорадчий центр з питань законодавства (UEPLAC)

<http://taiex.ec.europa.eu>

Програма TAIEX (Інструмент технічної допомоги та обміну інформацією)

<http://www.twinning.com.ua>

Сайт проекту ЄС "Впровадження інструменту Twinning в Україні"

<http://www.center.gov.ua>

Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу

ПРОГРАМИ ДОПОМОГИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З ЄС

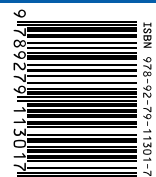

Представництво Європейської Комісії в Україні

Україна 01024 м. Київ
вул. Круглоуніверситетська, 10
тел (044) 390-80-10
факс (044) 253-45-47
www.delukr.ec.europa.eu

ПРЕДСТАВНИЦТВО
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
КОМІСІЇ В УКРАЇНІ

ISBN 978-92-79-11301-7